

неефективність діючого механізму розрахунків між підприємствами, який не стимулює їх до своєчасного виконання платежів, необхідно не тільки технічно здійснювати розрахункові операції, але і вдосконалювати організацію безготівкових розрахунків.

Література

1. Бруханський Р. Ф. Стратегічні пріоритети оптимізації контрольно-ревізійних процедур в АПК України / Р. Ф. Бруханський // Облік і контроль на підприємствах АПК: стан та перспективи розвитку: у 2 частинах. – Ч.1. – Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції 10-11 жовтня 2008 р. – К.: КНЕУ, 2008. – С. 28-30.
2. Гарасим П.М. Наскрізні блоки кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку / Гарасим П.М., Бруханський Р.Ф., Хомин П.Я. – Тернопіль: Астон. – 2003. – 368 с.
3. Рудницький В. С. Судово-бухгалтерська експертиза економічних правопорушень / В. С. Рудницький, Р. Ф. Бруханський, П. Я. Хомин. – Київ: ВД «Професіонал», 2004. – 304 с.

О. Лихолат

Тернопільський національний економічний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВІДНОСИН ВЛАСНОСТІ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВАХ

Порівняння організаційно-правових засад функціонування різних форм господарювання ринкового типу, що створені в сучасних умовах в АПК, дозволило встановити ряд відмінностей між ними. Зокрема, вони полягають у реалізації відносин власності на майно та землю, порядку користування ними, трудових відносин і системі управління; у принципах розподілу прибутку та прийняття рішень щодо формування капіталу. Проведені дослідження свідчать, що серед сільськогосподарських підприємств переважають асоційовані форми господарювання, тобто, в основному, збережено традиції колективного господарювання шляхом об'єднання майна і землі колишніх членів колективних сільськогосподарських підприємств. Одним з найбільш поширених організаційно-правових утворень в сільськогосподарському виробництві є кооперативи, частка яких у Рівненській області становить 67 %.

Аналіз нормативних документів, поглядів вітчизняних та зарубіжних авторів дозволили зробити висновок, що кооперацію слід розглядати як форму господарювання, в основі якої лежить колективне володіння майном і землею, привласнення результатів праці, що ґрунтується на системі стійких внутрішніх соціально-економічних зв'язків і відносин між суб'єктами господарювання в процесі реалізації особистих та колективних економіко-соціальних інтересів.

В сільськогосподарських кооперативах основними внутрішніми користувачами облікової інформації стають члени кооперативу – його співвласники. У зв'язку з цим система обліку повинна бути доступною для менеджерів кооперативу з метою прийняття стратегічних і тактичних рішень, а отримана інформація повинна бути зрозумілою для користувачів всіх рівнів.

Особливості методики бухгалтерського обліку в кооперативах визначаються відмінностями у формуванні та русі окремих складових їх власного капіталу, зокрема, пайового капіталу та нерозподіленого прибутку (непокритих збитків), а також виникненням нових об'єктів обліку і господарських відносин.

Дослідження проблем організації обліку в сільськогосподарських виробничих кооперативах зумовило необхідність уточнення завдань обліку пайового капіталу, а саме формування інформації: 1) про структуру пайового капіталу за видами (типами) пайових внесків членів кооперативу; 2) про збільшення пайового капіталу внаслідок перерозподілу частини прибутку, отриманого підприємством, та додаткових внесків; 3) про зміни у структурі та вартості пайового капіталу внаслідок зміни складу власників (членів) кооперативу, зокрема, співвідношення між часткою у пайовому капіталі повних і асоційованих членів, виходу зі складу кооперативу і вилучення капіталу.

Вивчення практики обліку внесків членів кооперативу і пайового капіталу в сільськогосподарських виробничих кооперативах показали, що окремі кооперативні утворення не використовують єдиної методики формування цих показників. Облік пайового капіталу у сільськогосподарських виробничих кооперативах доцільно вести за наступними субрахунками: 411 „Неподільний капітал”, 412 „Пайовий капітал”, де при потребі можна виділити субрахунки – 412 „Пайовий капітал в частині внесків членів кооперативу” і 413 “Пайовий капітал в частині внесків асоційованих членів кооперативу”. Такий склад субрахунків рахунку 41 “Пайовий капітал” обумовлено економічною суттю складових пайового капіталу. На відміну від пайового капіталу в обліку недоцільно персоніфікувати неподільний капітал в розрізі членів кооперативу.

Для формування повної і достовірної інформації про розмір і структуру пайового капіталу в обліку пропонуємо первинні документи і реєстри аналітичного обліку по рахунку 41 „Пайовий капітал”, зокрема, рекомендовані форми відомості для розрахунку збільшення (зменшення) паїв та книги обліку паїв, що дозволяють отримати вичерпну інформацію про стан і зміни у пайовому капіталі кооперативу та побудувати на цій основі належну систему звітності та контролю за цим показником. Рекомендований порядок відображення в обліку змін пайового капіталу сільськогосподарського кооперативу дозволить в будь-який період визначити частку пайового капіталу, що належить конкретному члену кооперативу в розрізі пайового та додаткового внеску, а також додатково частини прибутку, накопиченого і розподіленого між ними в процесі господарської діяльності. При веденні обліку пайового капіталу необхідно деталізувати інформацію щодо його величини, змін у його структурі та детально по кожному члену

Вивчення практики розподілу прибутку в кооперативах показали, що для них нарахування часток доходів на паї та здійснення кооперативних виплат явище досить нове. Розподіл кооперативних виплат доцільно здійснювати пропорційно до нарахованої оплати праці членів кооперативу, тобто право на кооперативні виплати не слід розповсюджувати на асоційованих членів кооперативу, так як вони не приймали трудової участі у діяльності господарства.

Побудова системи внутрішнього контролю досить актуальна в умовах децентралізації управління, обмежених можливостей щодо залучення зовнішнього аудиту, а потребу дослідження організації і методики її діяльності викликає відсутність відповідної нормативної і методичної бази. На нашу думку, для сільськогосподарських кооперативів, як і підприємств інших організа-

ційно-правових форм, обов'язковий аудит необхідний у випадках: кредитування; ліквідації; вирішення в судовому порядку спорів щодо відносин власності між співзасновниками (хоч для таких випадків передбачено проведення судово-бухгалтерської експертизи, що не завжди здійснюється на практиці).

Основні завдання внутрішньогосподарського контролю у сільськогосподарських виробничих кооперативах доцільно зводити до забезпечення: збереження майна та інших активів, а також прав власності на них; законності і економічної доцільності здійснення господарських операцій; достовірності фінансової звітності кооперативів; виконання планів і завдань, затверджених загальними зборами членів кооперативу; контролю дій посадових осіб; визначення ефективності діяльності підприємства.

Література

1. Бруханський Р. Ф. Оптимізація процесу нарахування і виплати дивідендів у сільськогосподарських підприємствах України / Р. Ф. Бруханський // Інноваційна економіка. – 2010. – Випуск 5 (19). – С. 220-224.
2. Бруханський Р. Ф. Проблеми і пріоритети інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств України / Р. Ф. Бруханський // Економічний аналіз. – 2011. – Вип. – Т. 9. – С. 69-71.
3. Бруханський Р. Ф. Теоретичні аспекти формування дивідендної політики сільськогосподарських підприємств / Р. Ф. Бруханський // Вісник Житомирського інженерно-технологічного інституту. – Житомир: ЖІТІ, 2002. – № 21. – С. 43-50.
4. Бруханський Р. Ф. Організація обліку орендних відносин у сільському господарстві: теоретичний аспект / Р. Ф. Бруханський // Наукові записки. – Тернопіль : Економічна думка, 2002. – Вип. 11. – С. 153-155.

Л. Острівік

Тернопільський національний економічний університет

УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ ОПТИМІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ПРОЦЕСУ ПОСТАЧАННЯ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Сучасний стан агропромислового виробництва в Україні стимулює увагу на мікроекономічному рівні до посилення оптимального споживання ресурсів. Вирішення цієї проблеми вимагає від системи управління нових підходів щодо організації внутрішніх потоків інформації про рух матеріальних ресурсів, які формуються функціями обліку та контролю для задоволення різноманітних потреб користувачів. За таких обставин, необхідна більш оперативна, гнучка, пристосована до ринкових умов, надійна обліково-контрольна система, яка б стала фундаментом оновленого менеджменту матеріальним забезпеченням. Від зазначеного залежатиме підвищення економічної ефективності аграрного виробництва і розвиток обліково-контрольної системи галузі в цілому.

Однак, ряд методологічно-організаційних аспектів обліку та контролю матеріальних ресурсів продовжують залишатися дискусійними й потребують подальшого дослідження. Зокрема, недостатньо з'ясованими є: змістовне наповнення визначень запасів, склад класифікаційних ознак, які є необхідними для поглиблення аналітичних можливостей обліку та посилення його контрольних функцій; невпорядкованість складу чинників та передумов, що впливають на систему обліку та контролю постачання матеріальних ресурсів та визначають шляхи її розвитку тощо.